

Hans Razenberg

Als het doek valt

Oktober 2025

Copyright © Hans Razenberg

Alle rechten voorbehouden.

Geen enkel deel van dit boek mag worden verveelvoudigd of openbaar gemaakt zonder schriftelijke toestemming van de auteur, behalve korte citaten voor recensie of studie.

Dit boek is uitsluitend bedoeld voor persoonlijk gebruik. De auteur noch de uitgever is aansprakelijk voor eventueel gebruik van de inhoud.

Omslagfoto: Thoughts van Rob de Lange

ISBN 9789403895925

Proloog

Bijna twee jaar na Egons crematie, midden in de stilte van de coronatijd, nam Bastiaan, zijn laatste goede vriend, de tijd om door de digitale nalatenschap te bladeren. Tussen mappen en bestanden stuitte hij op een mapje met de naam “Marja”.

Bastiaan opende het mapje en las de brieven, tekeningen, notities – zorgvuldig bewaard, nooit gelezen door de buitenwereld. Egons stem leek opnieuw te klinken, zacht en direct, als een echo van alles wat hij was geweest en altijd had willen zijn. Voor Bastiaan stond één ding vast: Egon, hoe stil ook gebleven in zijn laatste dagen, zou nooit door hem vergeten worden.

Twee jonge mensen, pas getrouwd, beminden — zwoegend, zuchtend — onder een heldere hemel waar de eerste sterren verschenen. Zo lagen zij, man en vrouw, zwetend in een goedkoop hotelkamertje met een onmogelijk bed. En zo werd ik verwekt, op een hete zomerdag, vlak voor het vallen van de nacht. Niemand kon toen vermoeden dat juist die ene, plakkerige vrijpartij het hoogtepunt van hun leven zou zijn; ik werd hun enig kind. Hun alles.

Een climax van intens genot. En al snel een roestend geluk, na hun eerste weken van liefde.

Lieve Marja, ik richt me tot jou in de hoop dat jij de enige in mijn leven bent die deze overpeinzingen zal begrijpen en bewaren. Overpeinzingen over een leven dat begon met mijn verwekking, een van de weinige dingen waar we werkelijk niets over te zeggen hebben. Net als onze geboorte. De eerste jaren hobbel je gewoon mee. Je wordt gedragen, gevoed, op een potje gezet — en als je erg ‘lief’ was geweest, kreeg je op een dag een eerste ijsje bij een uitje naar het strand van Zandvoort. Dan komt het bewustzijn, de scholing, en met het klimmen der jaren: verantwoordelijkheid, twijfel, rekeningen.

Wij waren al lang in die laatste fase toen we elkaar voor het eerst ontmoetten. Jij en ik. Twee mensen met een verleden, wat

bagage en wat haperende hoop.

We werden verbonden door René. Juist die verbinding maakte ons soms ook tot rivalen. Twee levens waarvan er zo nu en dan één te veel was — of twee keer een halve.

Als kind heb ik mijn ouders zo nu dan het graf in gewenst, en wie weet hebben zij ooit eenzelfde gedachte gehad. Naar het leven hebben jij en ik elkaar nooit gestaan. René is er niet meer. En ook ik zal spoedig verdwijnen.

Vandaag kreeg ik de uitslag van de arts. Hij bracht weinig goeds. Wat gevreesd werd, is waar: mijn vage klachten blijken uitgezaaide alvleesklierkanker. De hoop op genezing is weg. De aftakeling is begonnen, al valt het met de pijn voorlopig nogal mee. Nu is het vooral de artrose die me parten speelt. Soms laten mijn vingers of mijn linkerarm het afweten. De artrose heb ik van mijn moeder. De kanker, vermoedelijk, van mijn vader.

Sommigen rekken het — zei de arts — tot drie of vier jaar. Maar wat is dat nog waard? In ieder geval heb ik geen zin in een lijdensweg. Er sterven dagelijks jonge mensen. Mooie mensen. Gelukkige mensen. Waarom zou ik dan nog veel waarde hechten aan dit krakkemikkige oude lichaam? Welke regisseur heeft mij veroordeeld tot dit lijf als gevangenis?

De afgelopen weken voelde ik nog een zekere angst. Nu ben ik kalm. Misschien omdat nu eindelijk het einde van mijn voorstelling vaststaat. Ik heb een paar dagen vrij genomen om alles te laten bezinken en heb besloten mijn leven nog eens op een rijtje te zetten. Alles schrijf ik op en richt het aan jou. Met jouw beeld voor ogen lukt het me om herinneringen naar boven te halen. Maar het zou me niet verbazen als we in de tijd dingen anders zijn gaan ervaren.

Met uitzondering van Bastiaan — over hem later meer — heb jij alle mensen gekend die een rol hebben gespeeld in het theater van mijn leven.

Ik kan niet anders dan me uiteindelijk neerleggen bij mijn einde — zoals ik ooit ook mijn begin aanvaard heb, al is het niet van harte. Begrijp me niet verkeerd: ik heb van het leven gehouden. Oprecht! Maar op mijn zesenvijftigste, een leeftijd waarop anderen nog plannen maken voor later, kreeg ik te horen dat er voor mij nauwelijks nog een later is. Heel wrang, juist toen ik dacht dat er voor mij een mooie nieuwe toekomst gloorde.

Ik wil me vrij kunnen bewegen. In mijn lichaam, mijn geest, mijn liefde, in alles wat mij mens maakt. De schoonheid van aanraking, waar ik altijd naar verlangd heb. Maar goed. Genoeg

daarover. De beperkte tijd die me rest wil ik niet vullen met somberheid of zelfbeklag.

Wat de ziel betreft — daar heb ik me sowieso nooit erg mee beziggehouden.

Ik ben verwekt, en negen maanden later was ik daar. Een banale toevalstreffer, net als zovelen. Eén zaadcel die zich brutaalweg naar binnen wrong, terwijl miljoenen anderen achterbleven.

Wat als een ánder zaadje het gehaald had?

Zou dat kind gelukkiger zijn geweest?

Normaal, in elk geval?

Zouden mijn ouders dan wél gelukkig zijn geworden?

Maar ach. Waarschijnlijk zijn deze vragen zinloos.

Een stem in mij heeft altijd gefluisterd dat ik er had moeten zijn; het lot, vermoedelijk — of pure koppigheid van de natuur. Ook al heb ik God verloren, ik ben geloof ik toch gelovig gebleven. In iets.

Alles lijkt voort te komen uit een bron. Een oorsprong waar jij en ik deel van zijn.

Wij komen en gaan zoals de kracht van die bron dat wil — terwijl diezelfde kracht mensen op onnavolgbare manieren met elkaar verbindt.

De spin spint in zijn instinct naar overleven. En dan komen de

draden, draden, en nog veel meer draden — en tenslotte het noodlot voor de prooi.

Op de dag van mijn geboorte, in 1963, verlichtten gebroken zonnestrallen het ouderlijk bed. De zon verwarmde de aarde, het leven na een ijskoude winter. Ze ondernam haar eerste, voorzichtige poging om de strenge kou te verdrijven. De liefde van mijn ouders begon hevig, maar de winter had zich diep in hun harten gevestigd. De zon zou hen nooit meer volledig kunnen verwarmen.

Men noemde het een koude dag — voor de tijd van het jaar. Mijn buurjongetje Vincent speelde in de versgevalen sneeuw, vlak voor het slaapkamerraam. Ik huilde. Mijn moeder sliep.

Mijn vader klom op de fiets en reed naar het raadhuis om de gemeente op de hoogte te stellen van mijn bestaan. Daar wachtte hem een kop koffie, formulieren en een plichtmatig ‘gefeliciteerd’ dat klonk alsof men hem net een parkeerbon had kwijtgescholden. Of hij werkelijk blij met me was, weet ik niet. Op mijn geboortedag werden twee mensen in eenzaamheid met God uitgebreid tot drie.

Ik hield op met huilen.

Ik wachtte op melk.

En zo begon die dag; een dag die begon met wachten.

Wachten op het moment dat alles weer voorbij zou zijn.

Wachten op de terugkeer naar het vacuüm.

Iets in mij zegt dat het destijds zo gegaan is. Ik weet het niet, maar ik voel het.

Mijn hele leven heb ik rekening gehouden met iets wat ik nooit kon benoemen — en nu het dichterbij komt, weet ik dat het niet de dood zelf is waarvoor ik bang ben, maar wat eraan voorafgaat: de sociale dood. Het langzaam verdwijnen, terwijl je nog zichtbaar bent.

Om die reden schrijf ik je. Het geeft me thans een beetje rust te weten dat tenminste iemand weet heeft van een leven dat al bij de geboorte gedoemd leek om kort na zijn einde weer vergeten te worden.

Als kind leerde ik leven voor God. Ik was waarschijnlijk ook erg gelovig, tot dat ik begon te twifelen. Mijn twijfel begon bij Sinterklaas. Mijn buurjongen Vincent kreeg altijd grote cadeaus, terwijl ik — toch zeker even braaf — blij mocht zijn met een saai boek of een paar sokken. Toen ik leerde dat Sinterklaas niet bestond, viel God tegelijk van zijn troon. Maar mijn ouders bleven hardnekkig in dit laatste schepsel geloven.

En terwijl ik probeerde te begrijpen wat rechtvaardig was, begon ik ook te ontdekken wat mijn hart werkelijk zocht.

Ik denk soms terug aan Vincent, de vier jaar oudere buurjongen die alles leek te hebben wat ik miste. Stoer, populair, altijd omringd door vriendjes. Hij droeg kleren die ik niet mocht dragen, liet zijn haar groeien alsof hij zich telkens opnieuw kon uitvinden.

Voor mij bleef hij gewoon Vincent, de jongen van naast de deur, wiens stem ik door de muren heen hoorde. Soms sloeg hij zijn arm achteloos om me heen, alsof ik zijn kleine broertje was. Voor hem niets bijzonders, voor mij alles. Ik wist nog niet hoe het heette, maar ik voelde het in mijn hart en in mijn buik: een heimelijk kloppen dat me tegelijk blij en verward maakte.

Ik herinner me hoe ik naar zijn handen keek wanneer we een bal overgooiden, hoe mijn hart sneller sloeg als zijn blik de mijne even ving – ook al leek hij het zelf niet te merken.

Vincent was mijn eerste verwarring, mijn eerste voorzichtig ontwakende besef van verlangen. En ergens in die verwarring lag een belofte, een kiem van alles wat nog komen zou, zonder dat ik toen kon vermoeden wat het werkelijk zou betekenen.

Lieve Marja, jij bent mijn oudste, en altijd mijn enige echte vriendin geweest. Ook al hadden we soms felle meningsverschillen, gesprekken met jou waren altijd een opluchting.

Wellicht kan ik, door jou te schrijven, die vergetelheid nog even, zeg een jaar of tien, rekken.

De bron van ons bestaan is ontastbaar. Je mag het God noemen, of toeval, of liefde, maar ik geloof — nee, ik hoop — dat het ergens in onze emoties woont.

Volgens mij is het dát wat alles en iedereen verbindt.

Zij — die kracht — heeft mijn hart verlicht.

En dus, in deze laatste fase, wil ik met jou nog één keer delen hoe ik mijn leven heb ervaren.

Ook de gevoelens die ik jarenlang heb bewaard en soms nauwelijks durfde uit te spreken.

Ik wil je meenemen in het web dat mijn leven is — gespannen, grillig, en niet altijd logisch.

De eerste draad die ik vastpak, leidt onvermijdelijk naar hem: René. Ik stel me voor hoe op de dag van mijn geboorte, 120 kilometer verderop, René al een paar maanden oud was. Hij had die ochtend zijn moeder wakker geschreeuwd — niet uit honger, maar uit hunkering naar haar warmte. En zij gaf die

zonder aarzeling. Terwijl mijn ogen nog worstelden met het licht van de wereld, sliep hij al tussen zijn ouders in, zacht ingebed tussen lakens, troost en vertrouwdheid. Zijn twee kleine broertjes fluisterden op de rand van het bed. Ze keken naar hem alsof hij de gebruiksaanwijzing van het leven al kende.

En ik stel me voor hoe het op datzelfde moment, zo'n zevenhonderd kilometer verderop in Berlijn, twaalf graden vroom. Hermann lag nog in bed, zijn lichaam een haperende kachel. Geld voor kolen had hij, maar hij gaf het liever uit aan bier, sigaretten, boeken. Hij was net twintig geworden, een leeftijd waarop het verlangen zich langzaam ontrafelt tot iets wat je niet meer kunt negeren. Twintig jaar had hij nodig gehad om te begrijpen wie hij werkelijk was — en nóg langer om het te durven toegeven.

Vooraf het besef dat hij 'zo' was — dat bleef steken in zijn keel, zelfs als hij het alleen voor zichzelf moest uitspreken. Ook die ochtend stond hij te laat op. Voor het raam, een beker lauwe koffie in zijn hand, keek hij uit over de bevroren Lietzenburger Straße. Twee mannen, soldaten vermoedelijk, stonden roerloos op de stoep. De jongste had waterige, blauwe ogen die warmte zochten. Elvis zong op de radio: Love me tender, love me sweet.....

Hermann had een afspraak bij de deels in gebruik zijnde ruïne van de Reichstag. Twee studenten uit Utrecht, die hij de vorige avond in een bar had ontmoet, hadden hem gevraagd hen de stad te laten zien. Hij had gretig ja gezegd. De een, Peter, de jongste van de twee, had die blik. Die mond. Die onuitgesproken uitnodiging. Hermann probeerde niet aan hem te denken, maar zijn hoofd weigerde mee te werken. Peter en zijn reisgenoot dwaalden ondertussen door de stad. Ze vloekten binnensmonds over de kou, maar Peter wilde een boek schrijven over Berlijn en deze goedkope trip was zijn kans. Zo'n gelegenheid diende zich niet elke winter aan — gelukkig maar, vond zijn bevroren neus.

Ze vroegen een vrouw op straat de weg. Ze mompelde iets onverstaanbaars, schudde haar hoofd en liep door. Even later stapten ze in een taxi. Tussen bevroren ruiten en beslagen adem raakten hun woorden op. In Peter sluimerde ergens, ongemerkt, een aanleg voor een zaadje dat jaren later Bastiaan het leven zou schenken.

En ik? Alsof ik toen al wist dat ik je dit ooit zou willen vertellen, verbrak ik die ochtend met een schel gekrijs de stilte. Het hielp niemand. René opende zijn ogen en lachte naar zijn broertjes. Hermann sloot zijn deur, stak zijn kraag op, en liep zwijgend de straat op. De jonge soldaat volgde hem even met zijn ogen. Peter trok zijn sjaal strakker om zijn hals.

Er was die dag niemand die stilstond bij de toekomst. Toch lagen er in elke beweging al contouren van een web dat zich langzaam over ons zou spannen.

En jij, Marja? Jij was al geboren. Een jaar eerder. Misschien lag jij die ochtend in een wieg met wollen dekens, je duim in je mond. Of keek je naar het plafond van een kamer die naar melk rook, met de serene vanzelfsprekendheid van een kind dat nog niet weet dat het leven later vragen zal stellen waarvoor geen antwoorden bestaan.

Drie kinderen, drie steden, drie verhalen.

